

32. FESTIVAL TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA

»KULTURA IN TURIZEM«

**»KULTURNA DEDIŠČINA TRZINA – OSNOVA
TURISTIČNIH PRODUKTOV«**

**Mentorici: Jožica Valenčak
Stanka Jaklič**

Raziskovalci: učenci 6. a razreda

**Blaž Klopčič, Miha Ručigaj, Amadej Miličević, Matija Nemanič, Lara
Pevce, Tina Kecelj, Hana Šinko, Vesna Vukadinović, Tamara Wagner**

Trzin, januar 2018

KAZALO:

1. Uvod	3
2. Kaj je kultura, turizem, kulturni turizem?	5
3. Kaj je kulturni produkt? Kaj je kulturna dediščina?	6
4. Kratka predstavitev Občine Trzin	7
5. Kulturna dediščina Trzina	8
6. Zgodovinska dediščina Trzina	17
7. Naravna dediščina Trzina	21
8. Dediščina gre v šole – DEKD	23
9. Tradicionalne prireditve v Trzinu	25
10. Razgovor s predsedniki društev.....	27
11. Zaključek	35
12. Literatura, viri.....	36
13. Priloge:	
- učni list 'Po poti kulturne dediščine Trzina' (kulturni dan)	

1. UVOD

Učenci - raziskovalci iz 6. a razreda Osnovne šole Trzin, smo se skupaj z mentoricama odločili, da v okviru 32. festivala TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA, na temo *Kultura in turizem*, preučimo in pripravimo raziskovalno nalogo z naslovom KULTURNA DEDIŠČINA TRZINA – OSNOVA TURISTIČNIH PRODUKTOV. V pomoč pri pripravi naloge in turističnega proizvoda sta nam bila tudi 2 dokumenta, in sicer: *Strategija razvoja in trženja kulturnega turizma 2009 – 2013* ter *Operativni načrt trženja kulturnega turizma Slovenije 2018 – 2020*.

Kaj je kultura? Kaj je turizem? Kaj je kulturni turizem? Kaj je kulturna dediščina? Kaj je turistični produkt? Na ta vprašanja smo skušali odgovoriti v prvem – teoretičnem delu naloge.

Kratki predstavitvi Občine Trzin sledi praktičen del - opis raziskovalne poti, s katero je v sliki in besedi prikazana kulturna, zgodovinska in naravna dediščina Trzina, ki bo tudi naš turistični produkt na turistični tržnici. V nadaljevanju smo opisali in prikazali, kaj obsega ponudba kulturnega turizma v Trzinu ter dejavnosti Osnovne šole Trzin v sodelovanju s Turističnim društvom Kanja Trzin, v okviru vseevropskega projekta Dnevi evropske kulturne dediščine, in nacionalnega projekta Teden kulturne dediščine.

V raziskovalno nalogo smo vključili tudi predstavnike treh najstarejših društev v Trzinu, ki v največji meri prispevajo k prepoznavnosti, promociji in kulturnemu turizmu v Trzinu: predsednico Kulturno umetniškega društva Franc Kotar Trzin, gospo Brigito Ložar, gospo Jožico Valenčak, dolgoletno predsednico Turističnega društva Kanja Trzin ter gospoda Emila Pevca, predsednika Planinskega društva Onger Trzin. Vsem smo zastavili enaka vprašanja, in sicer:

1. Kulturni turizem je ena izmed možnosti za hitrejši razvoj Občine Trzin. Katere kulturne dogodke, prireditve in festivale organizira vaše društvo za večjo prepoznavnost občine in kdaj?
2. Kako bi lahko s svojo ponudbo kulturnih prireditev (umetniških, dediščinskih, zabavnih) privabili še več obiskovalcev oz. kulturnih turistov v Trzin?
3. Ali pri organizaciji kulturnih prireditev sodelujete z drugimi društvi? Kako in katerimi?
4. Kaj mislite o kulturnem turizmu v Trzinu (premalo, preveč, v povojih, dokaj razvit)?

Poleg zapisov pogovorov z domačini in izsledkov vprašalnikov na to temo, smo imeli na voljo še številne podatke in dokumentacijo, zbrane v knjigah *Mengeš in Trzin skozi čas* (1993) in *Prvi Trzinski zbornik* (2015). Prav tako smo uporabili podatke iz *Kronike duhovnije v Trzinu* in druge ohranjene listine, ter lokalno glasilo Občine Trzin »Odsev« (1999): »Kaj lahko Trzin ponudi obiskovalcem«, raziskovalno nalogo OŠ Trzin (2008): »Kulturna dediščina in njeno prepoznavanje«, Zbornik OŠ Trzin (2016) in dokumentacijo TD Kanja Trzin.

Seznani smo se še z dosedanjimi raziskavami turističnega podmladka Osnovne šole in TD Kanja Trzin, ter s pridom uporabili publikacije Medobčinskega muzeja Kamnik in šolske knjižnice. Pri nalogi smo upoštevali nasvete in navodila naših mentoric.

Zavedamo se, da je naloga le del vpogleda v kulturno (snovno in nesnovno) dediščino Trzina. Kot tako smo jo poskušali dopolniti z naštevanjem kulturne dediščine, z nadgradnjo turistične ponudbe, na turistični tržnici pa predstaviti eno izmed njih. V zaključku naše raziskovalne naloge pa smo strnili naše ugotovitve in spoznanja.

Zahvaljujemo se vsem, katerih pisna gradiva smo uporabili pri sestavi te raziskovalne naloge, sogovornikom ter Osnovni šoli Trzin in Turističnemu društvu Kanja za pomoč.

KAJ JE KULTURA?

Kultura je način življenja pripadnikov neke družbe. Zajema celotno področje idej, navad, prepričanj in materialnih proizvodov, ki jih je človek izdelal in oblikoval in se prenašajo iz generacije v generacijo.

Po mednarodni definiciji je kultura celota vzorcev mišljenja in obnašanja ljudi, ki živijo v človeških združbah, določa pa tudi njihova prepričanja, obnašanje, jezik, umetnost in tehnologijo, religijo, politične in gospodarske sisteme, način izražanja, oblačenja idr.

KAJ JE TURIZEM?

Je gospodarska dejavnost. Razvila se je iz potovanja ljudi za oddih, razvedrilo ali poslovno dejavnost. Turist je lahko obiskovalec iz sosednje vasi ali tujec, ki je naš kraj obiskal zaradi naravne ali kulturne zanimivosti, sproščanja, zabave ali prestiža.

KAJ JE KULTURNI TURIZEM?

Kulturni turizem je zvrst turizma, pri kateri je osnovni motiv potovanja zavestno in aktivno spoznavanje ter doživljanje kulture obiskanih krajev in/ali držav. Kulturni turizem izkorišča kulturne (zgodovinske) spomenike in spomeniška območja, se zatorej osredotoča na nepremično in premično kulturno dediščino ter kulturno krajino izbranih turističnih destinacij, z namenom spoznavanja in avtentičnega doživetja kulturne dediščine neke skupnosti. Čeprav je bil kulturni turizem zgodovinsko močno povezan z bogato evropsko dediščino predvsem spomenikov in muzejev, se vse pogosteje pojavlja premik k popularni kulturi in drugim oblikam nesnovne dediščine z namenom razširitve osnovnega kulturno-turističnega produkta. Pomemben del ponudbe kulturnega turizma so:

- mestna, trška in vaška jedra
- prireditve (umetniške, dediščinske in zabavne) s poudarkom na festivalih
- profana monumentalna dediščina s poudarkom na gradovih
- sakralna dediščina (cerkve)
- muzeji in galerije
- tematske kulturne poti (učne poti po gozdovih).

Kulturna dediščina, glasbeni, filmski, gledališki festivali, likovne razstave, muzeji in galerije, spomeniki, arhitektura so vse pogostejše razlog, da ljudje obiščejo določene kraje. Kulturni turizem je v zadnjih letih v polnem razcvetu. Povezovanje kulture in turizma je pomembno iz dveh vidikov – prvi je zaslužek, drugi pa promoviranje lastne kulture in s tem svoje identitete.

KAJ JE KULTURNI PRODUKT?

Kako ustvariti kulturno turistični produkt ali zanimivost? Kako preoblikovati kulturno dediščino v zanimiv kulturno turistični produkt?

Povej zgodbo: kulturno in dediščinsko turistične kraje opisujejo kot turistične cilje z zgodbo, kulturni turizem pa je opisan kot proces pripovedovanja te zgodbe. Zgodba je lahko povedana na več načinov in na različnih nivojih, da se lahko potrošnik odloči, na katerem nivoju bi si želel spoznati kraj. Kulturna dediščina nima pomena, če je brez konteksta. Na svetu je veliko starih stavb, muzejev, veliko sledi historičnih in prehistoričnih okupacij antičnih ljudi. Po večini pa to nima velikega pomena za turiste, če ne poznajo lokalne in kulturne zgodovine. Zato je potrebno osmisliti dediščino, ji dodati zgodbo, jo oživiti in jo narediti pomembno.

KAJ JE KULTURNA DEDIŠČINA?

Kulturna dediščina so območja in kompleksi, grajeni ali drugače oblikovani, predmeti ali skupina predmetov oziroma ohranjena dela kot rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, značilnih za posamezna obdobja. Dediščina so predvsem arheološka najdišča in predmeti, naselbinska območja, zlasti stara mestna in vaška jedra, oblikovana narava in kulturna krajina, stavbe, njihovi deli ali skupine umetnostnih zgodovinskih stavb in drugi predmeti, ki so v zvezi s pomembnimi osebami in dogodki naše politične, gospodarske in kulturne zgodovine, arhivsko gradivo, knjižnično gradivo, predmeti ali skupine predmetov zgodovinskega, umetnostno-zgodovinskega, arheološkega, umetnostnega, etnološkega in naravoslovnega pomena, ki izpričujejo zgodovinska dogajanja na Slovenskem.

KRATKA PREDSTAVITEV OBČINE TRZIN

Čeprav je Trzin tretja najmanjša občina v Sloveniji, saj meri le 859,50 ha, velja za eno najbogatejših občin v Sloveniji, saj je v kraju registriranih več kot 600 podjetij. To se kaže že v urejenosti kraja, tako hiš kot infrastrukture.

Zaradi svoje ugodne lege Trzin sodi med tista slovenska naselja, ki so se v zadnjih letih najbolj razvijala in v katerih je prebivalstvo najhitreje naraščalo. V nekaj desetletjih se je iz umirjene predmestne vasice s približno 700 prebivalci spremenil v živahno naselje z nekaj tisoč prebivalci ter bogato podjetniško in obrtno dejavnostjo.

Naselje je razdeljeno na tri dele: stari Trzin, novo stanovanjsko naselje Mlake in obrtno industrijsko cono.

Stari del, ki je še ohranil nekatere značilnosti nekdanje podobe kraja, se od vzhodnih obronkov hriba Onger širi proti trzinskemu polju. V tem delu naselja je sedež občine, farna cerkev z župniščem, osnovna šola in več trgovin ter gostišč in drugih lokalov.

Kljub bližini prestolnice in hitremu razvoju pa je Trzin le uspel ohraniti svojo identiteto, ki se je z ustanovitvijo lastne občine še okrepila. Občina se ponaša z dokaj visoko življenjsko ravnjo prebivalstva. V naselju je razvito družabno in društveno življenje s številnimi kulturnimi, športnimi in drugimi prireditvami, ki so lahko zanimive tudi za obiskovalce od drugod.

Zaradi prijetne, še dokaj neokrnjene narave v okolici, je Trzin lahko prijetno izhodišče za izlete do bližnjih izletniških točk, kot so Dobeno in Rašica, gozdovi in travniki v okolici naselja pa nudijo tudi lepe možnosti za sprostitev in rekreacijo v naravi.

Občina Trzin je prejemnica naziva *Branju prijazna občina* in prejemnica certifikata *Mladim prijazna občina za obdobje od 2017 do 2021*.

Kaj pa lahko Trzin ponudi kulturnemu turistu? Občina Trzin nima veličastnih, izjemnih naravnih in kulturnih spomenikov, ki bi bile uvrščene na UNESCOV seznam svetovne dediščine. Zaklade Občine Trzin najboljše prepoznamo po naravnih in kulturnih lepotah in te bomo predstavili v nadaljevanju naše raziskovalne naloge.

KULTURNA DEDIŠČINA TRZINA

Trzin ima dolgo zgodovino, vendar so mu silovite spremembe, ki jih kraj doživlja v zadnjih desetletjih, dale svoj pečat. V naselju je večina hiš novih. Običajno jih krasijo lepo urejeni in negovani vrtovi, zlasti nekateri objekti v industrijski coni pa pritegujejo pozornost tudi po arhitekturni plati. Le še v starem delu Trzina je mogoče čutiti pečat nekdanjega življenja v naselju in začutiti tisto pravo "dušo" nekdanje vasi.

V tem delu naselja – v vaškem jedru – je več spomeniško zanimivih hiš, spomine na stare čase pa nam obujajo tudi leseni kozolci, kašče in še nekateri drugi spomeniki kulturne dediščine kraja. Med pomembnejšimi so: kamnito kužno ali mrliško znamenje, cerkvena obcestna znamenja, hišna imena, spominske plošče, grad Jablje, Jefačnikova domačija in cerkev Sv. Florijana.

Najpomembnejši trzinski kulturno-umetniški spomenik je župnijska **cerkev Sv. Florijana**. Stoji precej umaknjena od prometnih poti, tik pod hribom Onger.

Cerkev Sv. Florijana

Prvotna cerkev je bila postavljena sredi 14. stoletja. Od te je še nekaj ostankov, najpomembnejši pa je kipec Sv. Florijana. Prvič so jo omenili v nekem seznamu s cerkvenimi dragocenostmi, leta 1526. Valvasor jo v knjigi *Slava vojvodine Kranjske* omenja le kot podružnico mengeške župnije. Leta 1902 je dobila prvega stalnega duhovnika (duhovnija), a le do leta 1938. Od 1. januarja 1974 je samostojna župnija. V cerkvi so dela nekaterih najpomembnejših slovenskih umetnikov. Med cerkvenimi umetninami tako lahko najdemo dela iz znamenite ljubljanske kiparske delavnice, dela Franca Jelovška, Leopolda Layerja, Matija Koželja, obeh Matij Bradaškov (mlajšega in starejšega) in tudi Jožeta Plečnika (misijonski križ, lesteneč, kropilnik).

Staro vaško jedro je v Trzinu še mogoče zaslediti v starem delu Trzina ob Mengeški in Jemčevi cesti, kjer je še dobro vidna oblika obcestne vasi. Stare hiše so razvrščene druga za drugo ob glavnih cestah.

Domačija pr'Smuk

Vse znamenitosti kraja se nahajajo ob treh vzporednih cestah: Jemčevi cesti, Mengeški cesti, ulici Za hribom, pa tudi Habatovi ulici in ob Ljubljanski cesti. Gre za predel na prisojni Strani Ongra, njegovi vzhodni strani in za območje Zareber, južno od Ongra. V tem jedru je nekaj večjih kmetij. Kako gospodarijo, jih po ljudskem izročilu, z Ongra, nadzoruje Ajdovska deklica.

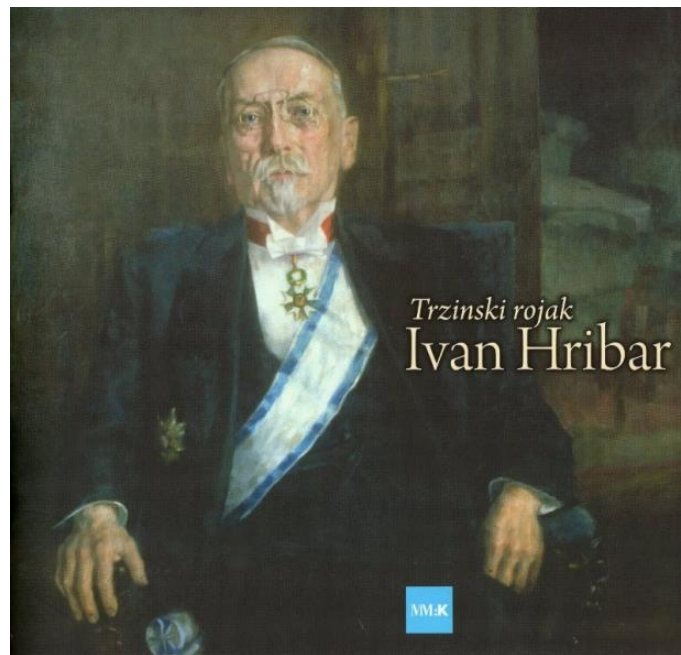
Na urejenost svojih domov Trzinci veliko dajo, saj vsako leto konec novembra podelijo priznanja za najlepšo staro in novo stanovanjsko hišo ter poslovni objekt. Posebno lepo je urejen stari del Trzina, kjer je nekaj hiš še iz 19. stoletja, Med arhitektonsko zanimivimi starimi trzinskimi hišami je najstarejša trzinska hiša **Šuštarčkova domačija**.

Najstarejša hiša v Trzinu - Šuštarčkova domačija

TRZIN – rojstni kraj znamenitega župana Ivana Hribarja

Med starimi hišami ima poseben pomen v občini tako imenovana **Jefačnikova domačija** ob Jemčevi cesti. Stoji v središču stare vasi na mestu rojstne hiše najbolj znamenitega krajana Trzina **Ivana Hribarja**, zaslužnega ljubljanskega župana. Skromna domačija Hribarjevih je pogorela, ostali pa so gabariti nekdanje zazidave.

Zaradi zgodovinskih dogodkov in avtentičnosti lokacije nekdanje Hribarjeve rojstne hiše je Jefačnikovo domačijo odkupila občina Trzin in jo leta 2008 razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena. Na podlagi starih vzorcev je dala zgraditi povsem novo hišo, skupaj z gospodarskim poslopjem. Vanjo so na način tradicionalnega stavbarstva vgradili staro opeko iz trzinskega Frnihtovega bajerja, ki so jo našli na posesti. Nekaj kosov so razrezali in jih položili po tleh v pritličnem delu hiše, da je tlak videti kot prava umetnina.

Od nekdanjega gospodarskega poslopja se je ohranilo le originalno pročelje s spominsko ploščo. Prenovljeno Jefačnikovo domačijo so odprli leta 2014, še prej pa so leta 2003 kot poklon Hribarju po njem poimenovali Center družbenih dejavnosti v novem delu Trzina.

Jefačnikova domačija pred obnovo, 2010.
Foto: Miro Štebe.

Jefačnikova domačija v Trzinu po obnovi, 2013.
Foto: Zinka Kosmač.

Pomemben del ponudbe kulturnega turizma so muzeji. Obnovljeno gospodarsko poslopje Jefačnikove domačije je danes muzej, v katerem so v treh nadstropjih uredili različne zbirke o zgodovini kraja. Poleg Hribarjeve spominske sobe, ki so jo uredili s pomočjo predmetov iz starinarnic, ki ponazarjajo opremo in duha časa, v katerem je Hribar odraščal, so v hiši še soba, posvečena obdobju NOB z imeni padlih Trzincev. V pritličju je prikaz za Trzin značilne mesarske obrti z Ledenico - prostorom za shranjevanje mesa, ter stalna zbirka *Po sledih trzinske preteklosti* - razstava od prvih arheoloških najdb do ustanovitve samostojne občine Trzin, ki je nastala v sodelovanju z Medobčinskim muzejem Kamnik.

Razstava je zanimiva za vse generacije, saj je zasnovana interaktivno – otroci spoznavajo igre skozi čas, različna žita, pobirajo mitnino, se oblačijo v nošo kmeta iz 15. stoletja, pomerijo lasuljo plemiča iz 18. stoletja ..., starejši pa se medtem zabavajo s tuhtanjem, kaj neki pomeni ministerial ...

Notranjost muzeja

Center Ivana Hribarja

Center Ivana Hribarja predstavlja informacijsko središče in postaja vedno bolj kulturno in turistično središče Trzina. CIH je danes večnamenska stavba, kjer so sedež Turističnega društva Kanja, Knjižnica Tineta Orla, ustanovitelja in tri desetletja urednika slovenske revije Planinski vestnik, in dvorana Marjance Ručigaj, neutrudne režiserke in igralka.

V prostorih Centra Ivana Hribarja si lahko ogledamo kiparski portret tega znanega Slovenca, ki je delo Miha Kača, pred centrom pa fontano Pomlad, delo Metoda Frlica.

Center Ivana Hribarja

Foto: Nejc Slatner

Ivan Hribar je bil velik rodoljub, častilec slovanstva, gospodarstvenik, politik, publicist, prevajalec in pesnik ter častni doktor slovenske univerze. Še posebej dobro je znan kot župan Ljubljane v času od 1896 do 1910.

»Hribar je bil tako ponosen na svojo malo vas, da se je pod literarna dela, ki jih je izdal, podpisoval s psevdonimom Trzinski,« nam je povedala vodnica Turističnega društva Kanja Majda Šilar. Čeprav ni dokončal nobene visoke šole, je bil odprte glave in zelo nadarjen za jezike, saj je še kot gimnazijec prevajal knjižna dela iz ruščine in francoščine. Na svoj izvor nikoli ni pozabil in je kasneje kot premožen bančnik, politik in diplomat štipendiral revne otroke iz domače vasi, ki si niso mogli privoščiti šolanja.

OBCESTNA ZNAMENJA

Znamenja ob poti so znak duhovne kulture naših prednikov. Običajno so jih gradili domačini sami, pri tem pa so jim pomagali domači zidarji, tesarji. Nastajala so iz hvaležnosti za srečno vrnitev, povrnjeno zdravje, odvrnitev katere hude nadloge.

V Trzinu je bilo veliko več znamenj, kot se jih je ohranilo do današnjih dni. Veliko znamenj je propadlo, ker ni nihče skrbel zanje, nekaj so jih porušili ob širitvi cest. Nekaj pa jih je vendarle ostalo in s svojo podobo dopolnjujejo in bogatijo Trzin. Med temi znamenji velja omeniti Mačkovo ali mrliško znamenje, kapelico Srca Jezusovega in Kraljevo kapelico.

Mačkovo ali mrliško znamenje stoji ob glavni cesti, ki vodi skozi Trzin proti Mengšu. Je eno najstarejših znamenj v Trzinu. Na spletu in v knjigi *Trzin in Mengeš skozi čas* (Stražar, 1993), je podatek, da je bilo znamenje v katastru že leta 1825. Relief sv. Florijana je v Mengšu izdelal kamnoseški mojster Tomaž Sirolli in je bil dodan kasneje (1878).

Mačkovo znamenje mu pravijo, ker stoji blizu Mačkove kmetije. **Mrliško** pa zato, ker so tu počivali z mrličmi na njihovi zadnji poti; od doma proti pokopališču v Mengšu. Duhovnik ali molivec je v imenu pokojnika prosil odpuščanja vaščane, če je pokojni morebiti koga od njih razžalil ali mu povzročil škodo. V knjigi *Trzin in Mengeš skozi čas* je zapisano, da so se starejši vaščani spominjali, da je to delo do leta 1926, ko je umrl, opravljal Jurij Kmetič - Tajčar.

Kraljevo znamenje

Mačkovo ali mrliško znamenje

GRAD JABLJE

Trzinci smo čustveno še vedno močno navezani na grad Jablje, ki je zdaj v sosednji občini. Grad, ki je nedvomno najpomembnejši kulturno-umetniški spomenik v naši okolici, je bil v preteklosti precej bolj povezan z življenjem v Trzinu in je dal temu tudi svoj pečat.

Grad Jable (zapisano tudi Jablje, Habbach ali Habach) je v virih prvič omenjen že leta 1268, kasnejše omembe pa segajo še v 14. stoletje. Za začetek sedanje, renesančne grajske stavbe velja letnica 1530. Skozi 16. stoletje in prvo polovico 17. stoletja so bili lastniki gradu Lambergi. Kako in kdaj so grad dobili v posest baroni Janežiči, zaradi pomanjkljivih podatkov ni mogoče dognati, vemo pa, da je bil lastnik Jožef Anton baron Janežič. Lichtenberg-Janežiči so na Jabljah gospodovali vse do druge svetovne vojne, ko je leta 1941 brez krvnih potomcev umrla zadnja iz tega rodu baronica Marija Hipolita Lichtenberg Janežič.

Konec vojne je grad dočakal kot nemška vojaška postojanka. Po drugi svetovni vojni je doživljal usodo številnih drugih slovenskih gradov. V njem so bili ženski zapori, pa stanovanja uslužbencev bližnjega kmetijskega posestva, skladišče umetnega gnojila in semen, v devetdesetih letih preteklega stoletja pa še pribežališče bosanskih beguncev.

V gradu imata sedaj svoj sedež ustanovi Center za evropsko prihodnost in Ministrstvo za zunanje zadeve – Služba za strateške in študijske analize. Danes grad služi tudi za protokolarne namene, kulturne prireditve in razstave, sprejeme, seminarje, predavanja, praznovanja, poroke idr.

Grad Jablje

ZGODOVINSKA DEDIŠČINA TRZINA

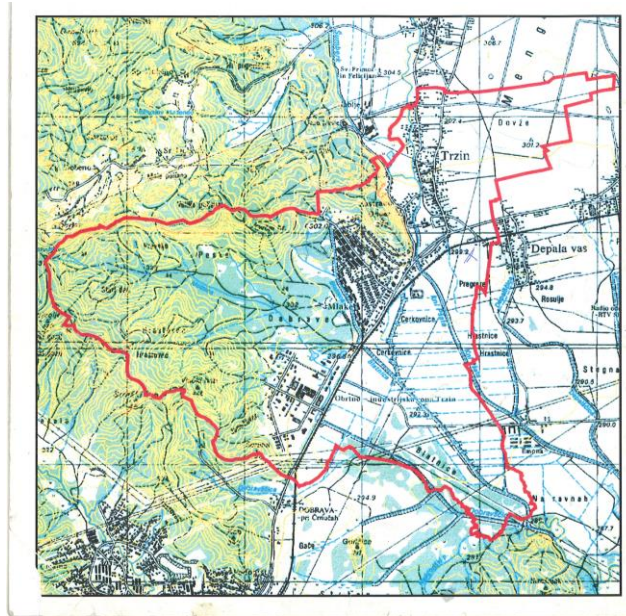
Trzin ima izredno pestro zgodovino, ki sega v mlajšo kameno dobo. To nam dokazuje kamnita sekirica, ki so jo našli v trzinskem kamnolomu in arheološko najdišče na hribu Onger ter meč iz Jabelj. Leta 2004 je bil naključno odkrit bronast polnoročajni meč, ki prvotno izhaja iz vodnega zajetja pri gradu Jablje. Skupaj z dvema kratkima mečema iz Avstrije predstavlja skupino najstarejših polnoročajnih mečev v vzhodnih Alpah. Glede na oblikovne in okrasne značilnosti, te meče uvrščamo v zaključek zgodnje bronaste dobe.

Skozi Trzin je vodila rimska cesta Emona-Celeia, o čemer pričajo izkopenine, ki potrjujejo, da je bil kraj poseljen tudi v rimski dobi.

Trzin je znan po bitkah, ki so se odvijale na poljih ob mostovih vse od turških vpadov, med vojno s Francozi v času Napoleona, med prvo in drugo svetovno vojno in med osamosvojitveno vojno leta 1991.

Najbrž je večini neznan tudi podatek, da je imelo avstrijsko poveljstvo med prvo svetovno vojno v Trzinu letalsko bazo za oskrbovanje vojakov na soški fronti (1917).

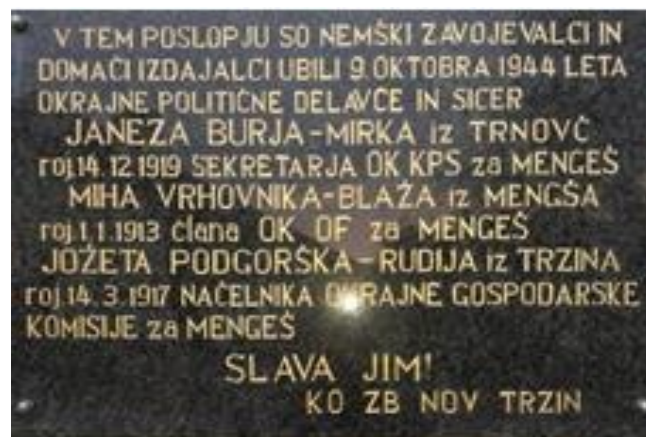
Nekdanje letališče je bilo južno od železniške postaje v Trzinu.

Spominske plošče

Na vojni čas v kraju nas spominjajo spominska obeležja. Najbolj znana so spominska plošča pri Jefačniku, spomenik žrtvam NOB in spominska plošča na Gregčevi hiši.

Na Jefačnikovo hišo so, v spomin na najbolj tragičen trenutek druge svetovne vojne v Trzinu, postavili spominsko obeležje. V tej hiši so oktobra 1944 v srditem spopadu z Nemci in domobranci izgubili življenje trije partizani.

Spominske plošče in spomenik žrtvam NOB so leta 1956 postavili na vzhodni steni kulturnega doma. Ob dograditvi nove šole, so spomenik prestavili v park pred šolo.

Trzin je odigral pomembno vlogo v slovenski osamosvojitveni vojni leta 1991, saj je ob trzinskem mostu čez Pšato 27.6.1991 divjala ena pomembnejših bitk med pripadniki JLA ter slovensko Teritorialno obrambo. V bitki so padli štirje vojaki JLA in en pripadnik TO.

V spomin na dogodke v vojni za Slovenijo v juniju 1991, so postavili spominsko ploščo na hiši, ki je bila v tem času najbolj poškodovana – Gregčeva hiša.

Trzin se ponaša z bogato, večstoletno tradicijo obrtništva in kasneje podjetništva. Trzinci so bili skozi zgodovino poznani po različnih izdelkih in storitvah. Znani so bili po prevozništvu, trgovini, gostinstvu, pekarstvu, usnjarstvu, krojaštvu, kovaštvu in drugem. Še najbolj pa je bil kraj prepoznaven po prekupčevalcih živine in mesarjih. Celih 21 je naštetih. Znan je bil tudi po domačih opekarnah na močvirnih tleh, mizarjih za potrebe mlinarstva, po pletilcih mrež, slamnati obrti. Delovale so priročne trgovine, mnogi so se ukvarjali tudi z žganjekuho.

Županovanje v Občini Trzin je leta 1906 prevzel Mihael Colnar.

Gasilsko društvo je bilo ustanovljeno 1906. leta, po enem večjih požarov pri Smuk, ki ga je domnevno povzročila rokovnjaška drhal. Od leta 1910 je bil aktiven tudi cerkveni pevski zbor. Gasilsko društvo je najstarejše društvo v Trzinu, sledi mu Kulturno društvo Trzin. Ustanavljala so se druga društva, kot danes imenovano Kulturno društvo Franc Kotar Trzin, idr.

Že pred drugo svetovno vojno, zlasti pa po njej, je to društvo želo številna priznanja za najrazličnejše ljudske in druge igre ter proslave, v novejšem času pa mlajši člani društva sledijo predvsem sodobnejšim tokovom kraja s festivalom Trz'nfest. Podobno velja za Strelsko društvo Trzin, ki prireja odprta tekmovanja in Tekmovanje Petra Levca, ki je že preraslo v zanimivo turistično ponudbo. Nenazadnje pa tudi Planinsko društvo Onger Trzin, ustanovljeno leta 1983, organizira različne prireditve, predavanja in pohode. S podmladkom Mladina in gore na državnih tekmovanjih dosegajo zavidljive uspehe.

NARAVNA DEDIŠČINA TRZINA

Občina Trzin sega na zahodu s hribom Onger na območje vzpetega gozdnatega hribovitega sveta, ki se nadaljuje z vzpetinami Rašica, Dobeno in Gobavica preko občinskih meja. Tu se je razvil osameli kras z značilnimi vrtačami, s štrlečim kamenjem na površju in kraškimi izviri ob vznožju. Hriboviti in gozdnati del občine je zaledje za glavnilno izvirov in povirje precej razvejane mreže potokov, ki se vijejo med jelševimi logi vse do urbaniziranega dela občine. Blatnica in Motnica s pritoki, ki imata pahljačasto povirje v trzinskih gozdovih pod Dobenom in Rašico, sta nasuli obsežne vršaje med Trzinom in Dobravo. Tu so ohranjeni ostanki nekdanjih obsežnih mokrišč, ki so življenjski prostor številnih ogroženih in zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst. Mokriščem grozi tako naravno zaraščanje kot tudi zaraščanje s tujerodnimi rastlinskimi vrstami. Proti vzhodu površje prehaja v obrobje Kamniško-mengeškega polja z »ukročeno trmoglavko« Pšato. Ob spodnji Pšati, na skrajnem jugovzhodnem delu občine, so ohranjeni fragmenti močvirnih travnikov in logov. Tu še uspeva Močvirski tulipan ali Močvirska logarica.

Žerjavček, kot mu rečemo v Trzinu, latinsko *Fritillaria meleagris*, je zaščitena rastlina. Odprti cvet Žerjavčka na ščitu, je grb občine Trzin.

Na območje občine Trzin sega pet naravnih vrednot: ekološko pomembno območje Rašica, Dobeno, Gobavica in posebno varstveno območje (območje Nature 2000) Rašica.

Večino občine Trzin prekriva gozd, v katerem najdemo prijetne sprehajalne poti, v glavnem lepo urejenih. Med bolj znane poti sodijo trim proga, ki je priljubljena med rekreativnimi tekači, Gozdna učna pot Onger, okolica Frnihtovega bajerja in Bela cesta.

Trzinski bajer

Tematske kulturne poti (učne poti po gozdovih) so tudi pomemben del kulturnega turizma. Naravne zaklade Trzina najboljše spoznamo s sprehodom po gozdni učni poti Onger (hrib), kamor vodniki radi peljejo zlasti otroke in šolarje.

Pot po gozdni učni poti nam kaže veverica

DEDIŠČINA GRE V ŠOLE - DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE

Učenci Osnovne šole Trzin skupaj s Turističnim društvom Kanja Trzin od leta 2012 aktivno sodelujemo v vseevropskem projektu Dnevi evropske kulturne dediščine, katerega cilj je varovanje, ohranjanje in promocija naše skupne dediščine. Učenci spoznavamo kulturno, naravno in zgodovinsko dediščino kraja, raziskujemo tudi nesnovno dediščino Trzina in okolice, obujamo spomine na otroške igre naših dedkov in babic, spoznavamo nekdanje šege in navade in se učimo slovenske otroške ljudske pesmi in plesne. Učenci OŠ Trzin smo se v okviru kulturnega dneva prelevili v kulturne turiste in v živo izkusili pravo turistično-kulturno doživetje našega kraja. Primer sprehoda po poti kulturne dediščine Trzina je učni list, ki smo ga učenci reševali in je priloga te naloge. Pri pouku angleščine so učenci 9. razredov predstavili kulturno dediščino Trzina z multimedijško aplikacijo voice thread in jo objavili na svetovnem spletu.

THE CULTURAL HERITAGE OF TRZIN

<https://voicethread.com/share/2739802>

GOZDNA UČNA POT ONGER

več na [zgibanki – Gozdna učna pot Onger.pdf](#)

V okviru *Dnevov evropske kulturne dediščine* (DEKD) smo imeli učenci 6.a razreda, 13. oktobra 2017, v sodelovanju z Medobčinskim muzejem Kamnik in Zavodom za gozdove (OE Domžale), naravoslovni dan z naslovom Pohod po 'Gozdni učni poti Onger'.

Pot smo začeli za Osnovno šolo Trzin, kjer smo prečkali mostiček čez Pšato ter se po betonskih stopnicah povzpeli v gozd. Od tod so nas po urejeni stezi vodile table, ki vabijo k opazovanju različnih drevesnih in drugih rastlinskih vrst ter živali. Pod Ongerjem je nekoč potekala rimska cesta Emona–Celeia. Na okoliškem območju trzinskega kamnoloma so našli tudi sekirico iz kamene dobe, ki jo je nato odkupil ljubiteljski zbiralec starin, veterinar Josip Sadnikar iz Kamnika. Ker jo je imel v svojem domačem zasebnem muzeju, so se nekoč v hiši pojavili obiskovalci iz Italije in v trenutku nepazljivosti gospodinje sekiro ukradli. Takšne stvari so radi počeli tudi rokovnjači, ki spadajo v okvir manj čedne trzinske tradicije – prav v okolici Trzina je namreč deloval zloglasni rokovnjač Dimež.

Medobčinski muzej Kamnik in
Zavod RS za varstvo narave OE Kranj
sta s finančno podporo Občine Trzin izdala knjižico -
pripomoček za spoznavanje Ongra in njegovih skrivnosti.

Učilnica v naravi
- učna pot Onger

V soboto, 12. novembra 2016, vas vabimo,
da se nam pridružite na sprehodu po
»UČILNICI V NARAVI« - učni poti Onger.

Ob 10. uri se dobimo pri kolesarnici
za Osnovno šolo Trzin.
Od tu bomo krenili po sledih veverice
na gozdno učno pot.

Malico imejte v nahrbtniku.
Dobra volja zaželen!

Vljudno vabljeni!

Sprehod in spoznavanje priročnika bosta vodili
Maja Brozovič in Janja Železnikar.

TRADICIONALNE PRIREDITVE V TRZINU – NADGRADNJA ŠIRŠE TURISTIČNE PONUDBE

Trzin ima bogato kulturno dediščino. Za ohranjanje izročila, zaščito in ohranitev dediščine, šeg in običajev ter zbiranje muzejskega gradiva skrbi predvsem Turistično društvo Kanja Trzin. Na kulturnem področju pa odlično deluje Kulturno umetniško društvo Franc Kotar Trzin. Nasploh se skozi vse leto v Trzinu odvije precej prireditev različnih društev, ki privabljajo v Trzin čedalje več obiskovalcev.

SPUŠČANJE GREGORČKOV – GREGORJEVO

Gregorjevo postaja čedalje bolj zanimiva in obiskana prireditev, ne samo za občane Trzina, ampak tudi za obiskovalce od drugod.

Spada med nesnovno kulturno dediščino Trzina pod zvrst: šege in navade. Na predvečer goda sv. Gregorja (12.3.), otroci po vodi – po potoku Pšata, spustijo 'gregorčke' - hiške in druge predmete z dodanimi gorečimi svečami. S tem zaznamujejo prihod pomladi in se spomnijo tradicije obrtnikov, ki so na ta dan nehali delati ob luči.

Prispevek o Gregorjevem iz Trzina na rtvslo.si-od 36.10min naprej:
<http://4d.rtv slo.si/.../slovenija-danes-regionalni-.../174393659>

Spuščanje ladjic – gregorčkov po Pšati

FLORIJANOV SEJEM IN FLORIJANOVA NEDELJA

S prireditvami je najbolj zapolnjen mesec maj, ko občina praznuje svoj občinski praznik. Tradicionalni Florijanov sejem (letos bo že 19. po vrsti) – sejem domače in umetnostne obrti s ponudbo lokalne kulinarike (trzinska klobasa) traja po dva dni, spremlja pa ga cela vrsta spremnih prireditev. Glavni organizator sejma je Turistično društvo Kanja Trzin, v veselo dogajanje v času sejma pa se s svojimi dejavnostmi in predstavitvami vključujejo tudi druga trzinska in sosednja društva. V turističnem društvu pri tem poseben poudarek namenjajo tistim razstavljavcem, ki predstavljajo turistično ponudbo bližnje in tudi daljne okolice Trzina, rokodelcem in izdelovalcem umetne obrti, z veseljem pa sprejmejo tudi razstavljavce ekološko pridelanih živil.

Člani FS Trzinka so na sejem prinesli potico velikanko

RAZGOVOR S PREDSEDNKI DRUŠTEV

V raziskovalno nalogo smo vključili tudi predstavnike treh najstarejših društev v Trzinu, ki najbolj prispevajo k prepoznavnosti, promociji in kulturnemu turizmu v Trzinu, in sicer predsednico KUD Franc Kotar Trzin gospo Brigito Ložar, gospo Jožico Valenčak, ki je bila vrsto let predsednica TD Kanja Trzin ter gospoda Emila Pevca, predsednika PD Onger Trzin. Zaradi časovne stiske smo opravili razgovore z njimi preko elektronske pošte.

KULTURNEMU DRUŠTVU FRANC KOTAR TRZIN

Predsednici društva

Mengeška cesta 9

1236 Trzin

Spoštovani,

smo učenci 6. a razreda OŠ Trzin. V sodelovanju s Turističnim društvom Kanja Trzin sodelujemo in tekmujemo v nacionalnem projektu *Turizmu pomaga lastna glava*, ki poteka pod okriljem Turistične zveze Slovenije. Letošnja tema projekta je *Kultura in turizem*. Pišemo raziskovalno nalogo z naslovom *Kulturna dediščina Trzina – osnova turističnih produktov*, v kateri bomo kot osnovo turističnih produktov raziskali zgodovinsko, kulturno in naravno dediščino Trzina. V nalogo bi želeli vključiti tudi intervjuje s predstavniki različnih društev v občini Trzin. Vljudno vas prosimo, če lahko odgovorite na spodnja vprašanja.

V pričakovanju vaših odgovorov vas lepo pozdravljamo,

Učenci 6.a z mentorico

Stanko Jaklič

VPRAŠANJA/ODGOVORI predsednice KUD Trzin, ge. Brigitte Ložar

1. Kulturni turizem je ena izmed možnosti za hitrejši razvoj Občine Trzin. Katere kulturne dogodke, prireditve in festivale organizira KUD Franc Kotar Trzin za večjo prepoznavnost občine in kdaj?

KUD Franc Kotar Trzin mesečno organizira tri poglobitve prireditve: gostovanje ljubiteljskega gledališča s predstavo za odrasle, gostovanje predstave za otroke (v okviru teh imamo oblikovan abonma Franckov živžav) ter potopisno predavanje. V maju organiziramo festival Trznfest, največjo trzinsko prireditev, katere dogodki (okoli 8-12 dogodkov) so brez vstopnine. Mnogokrat smo organizirali tudi občinske proslave:

kulturni praznik, proslavo ob občinskem prazniku in dnevu samostojnosti in enotnosti ter ob dnevu državnosti. Bili smo tudi dolgoletni organizatorji Miklavževanja.

Vsako leto pripravimo tudi do 7 kulturno-literarnih večerov.

V sezoni pripravimo 2-6 lastnih produkcij (premier predstav), saj imamo kar 4 igralske skupine: odraslo, študentsko, gibalno ter otroško igralsko skupino Show. Pripravimo tudi kakšno koprodukcijo. Vsaka od predstav se potem igra na trzinskem odru ter širom po Sloveniji. S tem krepimo prepoznavnost občine preko kulture tudi drugje. Redno obiskujemo naslednje gledališke odre/kraje: Stična, Litija, Medvode, Šentvid pri Ljubljani, Slovenska Bistrica, Dob pri Domžalah, Vir, Kamnik, Ribno, Radeče, Kranjska Gora, Jesenice, Ljubljana, Zalog, Celje, Pekre pri Mariboru, Postojna, Notranje Gorice, Dobrova ...

Vsako leto tudi tekmujemo v treh kategorijah gledaliških produkcij: otroško srečanje, mladinsko srečanje gled. skupin Vizije in srečanje odraslih ljubiteljskih gledališč Linhartovo srečanje. Na slednjem smo v letu 2017 prejeli najvišje priznanje, matička za ansambelsko igro; se pa v vseh treh kategorijah redno uvrščamo vsaj na regijski nivo.

2. Kako bi lahko s svojo ponudbo kulturnih prireditev (umetniških, dediščinskih, zabavnih) privabili še več obiskovalcev oz. kulturnih turistov v Trzin?

V kolikor bi imeli več promocijskih sredstev, bi na dogodke lahko privabili širše področje okoli Trzina. Naših prireditev se sicer ne udeležujejo le Trzinci, temveč tudi prebivalci Domžal (predvsem Depala vas), Mengša (predvsem Loka), Kamnika, Ljubljane, Notranjih Goric in drugih krajev.

3. Ali pri organizaciji kulturnih prireditev sodelujete z drugimi društvi, kako in s katerimi?

Seveda. Radi sodelujemo z drugimi. Velikokrat sodelujemo s PGD Trzin (pomagajo nam pri varovanju prireditev ter z opremo, mi pomagamo njim z oddajo prostora in opreme za veselico in občni zbor), s folklorno skupino TD Kanja (pri oblikovanju programa za praznične prireditve se predstavijo s kako plesno točko, vadijo v prostorih kulturnega doma), pevskim zborom Trzinke (novo društvo; vadijo v prostorih kulturnega doma), DU Žerjavčki (program proslav), Športnim društvom Trzin (soorganiziramo ledeno dirko – zabavno tekmovanje med Trznifestom), Zavodom Azum (prostori, program, zaključne produkcije Mini dramske šole) in drugimi.

Od ostalih slovenskih društev in institucij sodelujemo s KD Janez Jalen Notranje Gorice, KD Jožef Virk Dob pri Domžalah, KD Stična, Gledališčem Zarja Celje, ŠKUD Tombas Litija, Fofitéom Medvode, Šodr teatrom Šentvid, KD Priden Možic Kamnik (koprodukcija), Valič Teater (koprodukcija), Špas teater (koprodukcija), KPD Josip Lavtižar Kranjska Gora, KD Rudija Jedretiča Ribno, GD Radeče, Gledališčem Toneta Čufarja Jesenice, Dijaškim domom Ivana Cankarja Ljubljana, Pionirskim domom Ljubljana, KUD Svobodo Zalog, Turističnim društvom Pekre, Kulturnim domom Postojna, Harlekinom Postojna, KD Antona Lobode Loka pri Mengšu ...

Z naštetimi sodelujemo pri izmenjavi gledaliških predstav, s KD Antona Lobode pa organiziramo prireditev na gradu Jable, Noč čarovnic.

4. Kaj mislite o kulturnem turizmu v Trzinu (premalo, preveč, v povojih, dokaj razvit)?

Osebnostno menim, da je težava kulturnega turizma v našem kraju v tem, da kulturni dogodki niso (ali so premalo) zasnovani v konceptu kulturnega turizma. Tudi na področju trženja in promocije v drugih krajih nam manjka kadra in sredstev. Mnogokrat tudi časa, saj smo (v našem društvu konkretno) vsi po vrsti prostovoljci, nemalo nas društveno delo opravlja poleg redne službe in družinskih obveznosti, zato se promocije in trženja – če si dovolim biti tudi kritična – lotevamo morda preveč pavšalno in površno.

Na splošno vemo, da je v Trzinu različnih prireditev ogromno, za občino s tako malo prebivalci, je vsega veliko preveč. Zato bi bilo nujno, da se društva s kulturnim programom usmerjamo (še) bolj v druge kraje in s tem spodbujamo kulturni turizem.

Bližina Ljubljane, Domžal in Kamnika ter njihove kulturne ponudbe za Trzin predstavlja oviro, saj imajo navedeni kraji večjo kupno moč kulturnih prireditev, več raznovrstnih prireditvenih prostorov, več sredstev za organizacijo le-teh in tako posledično Trzinci (in okoličani) raje zaidemo v večji kraj s širšo ponudbo.

Glede na povedano bi bila moja splošna ocena, da je kulturni turizem v Trzinu, kljub množici aktivnih prostovoljcev in kvalitetnih prireditev, žal še v povojih.

Brigita Ložar

ODGOVORI predstavnice TD Kanja Trzin, ge. Jožice Valenčak

1. Kulturni turizem je ena izmed možnosti za hitrejši razvoj Občine Trzin. Katere kulturne dogodke, prireditve in festivale organizira Turistično društvo Kanja Trzin za večjo prepoznavnost kraja, občine in kdaj?

Turistično društvo Kanja Trzin ima z odločbo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije status društva v javnem interesu na področju kulture. Osrednje področje delovanja društva je živa dediščina oziroma nesnovne dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih skupnosti, skupine in posamezniki prenašajo iz roda v rod in jih nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino in s tem razvijajo občutek identitete, kontinuitete in ustvarjajo spoštovanje kulturne raznovrstnosti in človeške ustvarjalnosti.

Tako imajo vsi osrednji kulturni dogodki omenjeno vsebino: od sodelovanja društva pri popisu domačih hišnih imen v Trzinu, pobud za zaščito stavbne in naravne dediščine do dogodkov in prireditev na osnovi pisnega ali ustnega izročila naših prednikov. V ta namen je oživljena folklor, rezbarstvo, vezenje, likovna dejavnost, dediščina praznikov, godovanja, prikaz značilnih trzinskih obrti, zbiranje trzinskih zgodb; sem sodijo tudi raziskovalne naloge učencev Osnovne šole Trzin. Osrednji prireditvi društva sta vsakoletni Florijanov sejem in Mednarodni folklorni festival, sledijo razstave na temo dediščine, od pletenja, vezenja, dediščine motociklizma v Trzinu, izdelovanja opeke iz domače ilovice, itd. Društvo razpisuje vsakoletni natečaj za Trzinsko zgodbo, organizira predavanja priznanih strokovnjakov: Dušice Kunaver, Janeza Bogataja, Žive Deu, Bogdana Dolenca, ... Folklorni skupini društva sodelujeta na večini turističnih dogodkov v Trzinu in po Sloveniji, prav tako tudi rezbarska enota, ki samo v času božično-novoletnih praznikov razstavlja jaslice v 14 krajih po Sloveniji, občasno tudi Italiji in Avstriji. Vezilje so vsako drugo leto prisotne v Velenju na festivalu vezenja. Od leta 2012 se društvo vključuje v večdnevni program Dnevi evropske kulturne dediščine. Večja vsakoletna prireditve so še Gregorjevo, Miklavževanje, Kresna noč, Dnevi narodnih noš v Kamniku, Praznik cvetja v Volčjem Potoku, podelitev priznanj za urejene domove in okolico, slikarsko rezbarska delavnica v gradu Jable in vodenje po poteh trzinske dediščine. Društvo vsako drugo leto organizira srečanje s trzinskimi rojaki.

2. Kako bi lahko s svojo ponudbo kulturnih prireditev (umetniških, dediščinskih, zabavnih) privabili še več obiskovalcev oz. kulturnih turistov v Trzin?

Žal so tudi prebivalci Trzina premalo osveščeni o bogati dediščini kraja; verjetno jo bolje poznajo obiskovalci turističnih prireditev, sicer manj številni, vendar zanimanje za Trzin narašča. Ocenjujemo tudi, da je različnih prireditev in dogodkov, v organizaciji tako občine kot številnih društev, izjemno veliko. Prebivalcev pa nas je toliko kot nas je, mnogi svoje zadoščenje po kulturi poiščejo zlasti v bližnji Ljubljani. Več obiska bo mogoče doseči z več promocije in s sodelovanjem pri organizaciji večjih prireditev. Žal v Trzinu ni srednješolske izobraževalne ustanove, ki bi zadržala mladino v domačem kraju. Za številčnejši obisk kulturnih dogodkov je vnaprej napovedano druženje in ponudba trzinske kulinarike (klobase). Je pa tudi res, da si obiskovalci želijo ob kulturnem dogodku tudi več zabavnih vložkov.

3. Ali pri organizaciji kulturnih prireditev sodelujete z drugimi društvi, kako in s katerimi?

Turistično Društvo Kanja Trzin sodeluje z večino trzinskih društev, tako pri tehničnih in organizacijskih planih, kot tudi izvedbenih programih prireditev.

Izpostavimo naj sodelovanje z Osnovno šolo Trzin in Vrtcem Trzin v projektih, kot sta Turizmu pomaga lastna glava in z Igro do prvih turističnih korakov ter z Zavodom za varstvo kulturne dediščine pri Dnevni evropske kulturne dediščine (sedmič). Sodelovali smo pri študentski raziskavi Kulinarične ponudbe naših gostiln.

Izredno dobro je sodelovanje društva z Medobčinskim muzejem Kamnik, katerega zasluga je, poleg domače občine, muzej o trzinski preteklosti in sedanosti v obnovljeni Jefačnikovi domačiji. Za obiskovalce imamo na voljo številne publikacije: Trzinski zbornik, Učilnica v naravi, Ongrovci prvi Trzinci, Cerkev Sv. Florijana, idr. Društvo redno in dobro sodeluje z glasbeno šolo Lartko. Izven kraja pa z večino turističnih oz. kulturno-turističnih društev: Mengeš, Cerklje na Gorenjskem, Medvode, Reteče, Domžale – Groblje, Zavod za turizem Kamnik, Vodice, Moravče, Lukovica, Turjak, Kurešček, Velenje, Zavod za turizem Ljubljana, Podčetrtek, Etnografski muzej Slovenije ... Nenazadnje je sodelovanje razvito tudi izven Slovenije: Sutrio, Podjuna, Železna Kapla.

4. Kaj mislite o kulturnem turizmu v Trzinu (premalo, preveč, v povojih, dokaj razvit)?

Kulturnega turizma v Trzinu ni preveč, je pa nujna načrtna usmeritev te ponudbe in sodelovanje izvajalcev. Tudi v promociji in trženju. Dobrodošel bi bil vsakoletni koledar prireditve v občini, zato, da se dogodki ne prekrivajo, ali da jih ni preveč.

Vse prireditve in dogodki društva so brezplačni, kar lahko celo zmanjša zanimanje obiskovalcev. Tako društvo poleg sredstev, ki jih za to namenja Občina Trzin, išče sponzorje in donatorje in večinoma realizira dogodek z ogromno prostovoljnega dela. Premalo smo večji v promociji in tudi ne izkoristimo vseh danosti za objavo dogodkov npr. preko Turistične zveze Slovenije.

Menimo, da je spoznanje, kaj je kulturni turizem in kako ga predstaviti in ponuditi domačinom, posebej še obiskovalcem, tudi v nas, organizatorjih, prešibko. Tu pa je še kakovosten kulturni programi Ljubljane in bližnje okolice, zato lahko ugotovimo, da je kulturni turizem v Trzinu še premalo prepoznan in razvit.

Za TD Kanja Trzin: Jožica Valenčak

ODGOVORI predsednika PD Onger Trzin, g. Emila Pevca

1. Kulturni turizem je ena izmed možnosti za hitrejši razvoj Občine Trzin. Katere dogodke, prireditve, pohode organizira PD Onger Trzin za večjo prepoznavnost občine in kdaj?

Dejavnost planinskega društva žal ni možno izvajati na klasičen način, kot ga lahko v domačem kraju izvajajo npr. turistično društvo, društvo upokojencev in še kakšno podobno društvo. Naša dejavnost je najpogosteje vezana na točke izven domačega kraja.

Obenem pa ne moremo mimo dejstva, da je planinstvo športna dejavnost, ki ima v sebi daleč največji »kulturni« potencial. Ravno zato ni nič nenavadnega, da so sopotniki plezanja, planinskih izletov ... pisanje, fotografiranje, snemanje ... celo petje pesmi. Skratka kulturne dejavnosti.

Dejstvo je, da je daleč največ knjig, ki pokrivajo neko športno dejavnost, napisanih na področju planinstva, gorništva, alpinizma ...

Žal smo z leti ugotovili, da za dejavnosti, ki so povezane s kulturo in, ki smo jih pripravljali v okviru PD, s strani lokalne skupnosti (nekoč Domžale, kasneje Trzin), ni bilo dovolj posluha.

Dvajset let je bilo PD Onger Trzin skrbnik dela zapuščine pok. prof. Tineta Orla, enega najvidnejših Trzincev. Žal prostor v društveni hišici zaradi vlage ni omogočal kakovostno hrambo eksponatov, zato smo zbirko po dveh desetletjih vrnili svojcem.

In to kljub temu, da je prejšnji župan obljubljal, da bomo del zbirke lahko preselili v takrat novozgrajeno Jefačnikovo domačijo ...

V letih na prelomu stoletja je društveni mladinski odsek organiziral niz predavanj najvidnejših slovenskih alpinistov (npr. Pavle Kozjek, Tomaž Humar, Viki Grošelj, Davo Karničar, Urban Golob, Stane Klemenc, Tomaž Jakofčič, ... blizu 20 predavanj).

Na najbolj odmevnem predavanju Tomaža Humarja, po vrnitvi z odprave na Daulagiri, se je v telovadnici OŠ Trzin zbralo čez 500 ljudi. Redkokdaj je prišlo v Trzin toliko ljudi iz drugih krajev.

Društvo je do leta 2000 izdajalo glasilo Ongrčki, ki je bilo v širšem slovenskem prostoru prepoznano kot najboljše društveno glasilo.

V prvih letih novega tisočletja smo sedem let zaporedoma organizirali seminar IZI (Izmenjava Zanimivih Idej za delo z mladimi planinci). Mentorji in vodniki so hodili od vsepovsod – od Kočevja do Mojstrane in od Obale do Maribora ...

2. Kako bi lahko kot društvo s svojo ponudbo, organizacijo prireditelj (umetniških, dediščinskih, zabavnih) privabili še več obiskovalcev oz. kulturnih turistov v Trzin?

Morda je »problem« v tem, ker je okolica sedaj že »nasičena« z dejavnostmi, ki so bile nekoč »rezervirane« za planinska društva (potopisna predavanja, osrednji festival gorniškega filma se dogaja v Domžalah in Ljubljani, ...).

Problem vidimo tudi v samih prostorih, ki so namenjeni za kulturne dejavnosti. Avla CIH komaj zadosti za kakšne razstave (to bi planinci lahko pripravljali). A nimamo »golih sten«, pač pa neke omarice, poličke ... Ko bi bilo to vsaj snemljivo – pa ni.

DMR nima posebej dobrega ozvočenja – sicer bi lahko občasno pripravljali zanimive projekcije gorniških filmov.

Vsekakor pa bi ob enem konkretnem »Brain stormingu« v društvu našli še marsikatero »tržno nišo«. Samo malo več časa rabimo ...

3. Ali pri organizaciji društvenih prireditvev sodelujete z drugimi društvi, kako in s katerimi?

Odvisno od samega formata prireditve oz. izleta.

Včasih pri pripravi potopisnih predavanj (predvsem naših članov) sodelujemo s Turističnim društvom Kanja Trzin.

Sicer je res, da na področju informiranja naredimo večino dela sami (vabilo, plakati, spletne objave) – a v TD imajo tudi dobre kanale za obveščanje.

Enkrat na leto (praviloma ob tednu otroka ali s kakšnim tednom zamika) pripravimo izlet, ki je primeren za otroke in družine. Stroške za avtobusni prevoz si z DPM Trzin delimo na pol. Sami pa poskrbimo za program in vodenje, saj se to od nas nekako tudi pričakuje.

V zadnjih letih sodelujemo tudi pri izvedbi Florjanovega sejma (postavitev montažne plezalne stene in celodnevna ponudba plezanja po njej).

4. Kaj mislite o kulturnem turizmu v Trzinu (premalo, preveč, v povojih, dokaj razvit)?

Če govorimo konkretno o kulturnem turizmu, kjer je v ospredju kultura je tega turizma malo, saj Trzin kot kraj nima skoraj nič kulturnih znamenitosti (razen farne cerkve, nekatere zanimive kapelice pa so pred desetletji itak podrli).

Če govorimo o kulturnih prireditvah, je Trzin srednje razvit.

V KUD-u se trudijo slediti novejšim, modernim trendom, tudi na področju dela z otroki se marsikaj postori – a starejša generacija rabi tudi kaj »klasičnega« (najraje komedijo).

Tu bi se dalo postorit marsikaj, seveda pa je tu problem tudi v samem interesu KUD-a oz. samih igralcev.

Skratka – v Trzinu se da postoriti še marsikaj.

Z zavedanjem, da zaradi specifičnosti kraja ne bomo dosegli ravni nekaterih okoliških krajev. Dejstvo je, da je na vseh področjih (tudi na področju kulture) konkurenca vse hujša.

Emil Pevec

ZAKLJUČEK

Učenci 6. a razreda smo raziskovali kulturno, zgodovinsko in naravno dediščino Občine Trzin, za katero smo ugotovili, da jo premalo poznamo, čeprav je izjemno bogata in raznolika, vendar jo premalo ponujamo v turistični ponudbi kraja. Za ohranjanje izročila, zaščito in ohranitev dediščine, šeg in običajev, zbiranje muzejskega gradiva, skrbi predvsem Turistično društvo Kanja Trzin, na kulturnem področju pa odlično deluje Kulturno umetniško društvo Franc Kotar Trzin. Skozi vse leto se v Trzinu odvije precej prireditev različnih društev, ki privabljajo v Trzin čedalje več obiskovalcev.

V raziskovalno nalogo smo vključili tudi predstavnike treh najstarejših društev v Trzinu, ki v največji meri prispevajo k prepoznavnosti, promociji in kulturnemu turizmu. Vsem smo zastavili enaka vprašanja. Na podlagi njihovih odgovorov ugotavljamo, da je Trzin na področju turizma, odkar je samostojna občina, izredno napredoval. Društva ponujajo pestro ponudbo kulturnih prireditev (umetniških, dediščinskih, zabavnih, športnih) ter med seboj tudi sodelujejo. Zavedajo pa se, da je nujna načrtna usmeritev ponudbe kulturnega turizma in sodelovanje izvajalcev tako v promociji kot trženju. Vsi po vrsti so prostovoljci, s kulturo se ukvarjajo ljubiteljsko, nemalo jih društveno delo opravlja poleg redne službe in družinskih obveznosti.

Menimo, da bi skupno načrtovanje dogodkov gotovo povečalo možnosti za pritegnitev t. i. kulturnih turistov, ki so željni znanja in turistično-kulturnega doživetja našega kraja. Trzin, ki je ena najbogatejših občin v Sloveniji, bi moral svojim gostom ponuditi tudi čim bolj udobne in ugodne prenočitvene zmogljivosti (hotel, youth hostel), še boljše gostinske usluge, ki jih v veliki meri že ponuja in kakovostne kulturne dogodke. Le-teh je v kraju preveč glede na število prebivalcev, vendar pa je tu dejstvo, da je na področju kulture konkurenca vse hujša.

LITERATURA

STRAŽAR, Stane. Mengeš in Trzin skozi čas. Mengeš 1993. Trzin: Krajevna skupnost Mengeš; Krajevna skupnost Trzin

TRZINSKI zbornik: ob 15. obletnici ustanovitve samostojne občine Trzin 1998-2013. Kamnik 2013: Medobčinski muzej. ISBN 978-961-6599-22-1.

Kaj lahko Trzin ponudi obiskovalcem Odsev, glasilo Občine Trzin, letnik VI – izredna številka, oktober, 1999

KRAGL, Viktor. Kronika duhovnije Trzin do leta 1938

TORKAR, Zora. Jefačnikova domačija v Trzinu : vodnik po stalnih razstavah – Kamnik : Medobčinski muzej 2017

TORKAR, Zora. Trzinski rojak Ivan Hribar - Kamnik : Medobčinski muzej, 2011

TORKAR, Zora. Trzin na fotografijah in razglednicah - Kamnik : Medobčinski muzej 2010

ŠKRABEC, Milan. Pozdrav z bojišča : prva svetovna vojna in boj za meje po njej na razglednicah - Kamnik : Medobčinski muzej 2008

Že 30 let ... stoji učilna zidana: zbornik Osnovne šole Trzin, 2016
OŠ Trzin

Raziskovalne naloge turističnega podmladka OŠ Trzin

Fotografije: Zinka Kosmač, Miro Štebe, internet

Priloga: Učni list – Po poti kulturne dediščine Trzina

OKVIRNA VSEBINA PREDSTAVITVE TURISTIČNEGA PROIZVODA NA TURISTIČNI TRŽNICI

Na turistični tržnici bomo učenci 6.a, iz Osnovne šole Trzin predstavili naš turistični proizvod, ki temelji na naši raziskovalni nalogi, z naslovom **KULTURNA DEDIŠČINA TRZINA – OSNOVA TURISTIČNIH PRODUKTOV**. Učenci bomo z uporabo sodobnih tehnologij na inovativen, privlačen in igriv način predstavili kulturno, zgodovinsko in naravno dediščino Občine Trzin, ki je ena najmanjših, a najbogatejših občin v Sloveniji. Našo tržnico bomo popestrili z otroškimi zbadljivkami in udarno pesmijo »Trzinka« ter »Kdo, kdo, kdo so pa to ... Trzinci, Trzinci, Trzinci so to«, ob spremljavi frajtonarice. Z okolico bomo komunicirali s povabilom, da rešijo kviz in križanko. Za tiste, ki bodo pravilno odgovorili, smo pripravili darilca. Vljudno vabimo, učenci 6.a – trzinske skerce.

POVZETEK NALOGE

Učenci - raziskovalci iz 6. a razreda Osnovne šole Trzin smo v okviru 32. festivala TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA na temo *Kultura in turizem*, pripravili raziskovalno nalogo z naslovom *KULTURNA DEDIŠČINA TRZINA – OSNOVA TURISTIČNIH PRODUKTOV*.

Kaj je kultura? Kaj je turizem? Kaj je kulturni turizem? Kaj je kulturna dediščina? Kaj je turistični produkt? Na ta vprašanja smo skušali odgovoriti v prvem – teoretičnem delu naloge.

V nadaljevanju naloge, kratki predstavitvi Občine Trzin, sledi praktični del – opis raziskovalne poti, s katero je v sliki in besedi predstavljena kulturna, zgodovinska in naravna dediščina Trzina, ki bo tudi naš turistični produkt na turistični tržnici. Nadalje smo opisali in prikazali, kaj obsega ponudba kulturnega turizma v Trzinu ter dejavnosti Osnovne šole Trzin sodelujoče s Turističnim društvom Kanja Trzin – v okviru vseevropskega projekta Dnevi evropske kulturne dediščine in nacionalnega projekta Teden kulturne dediščine.

V raziskovalno nalogo smo vključili tudi predstavnike treh najstarejših društev v Trzinu, ki v največji meri prispevajo k prepoznavnosti, promociji in kulturnemu turizmu v Trzinu. Vsem smo zastavili enaka vprašanja: *1. Kulturni turizem je ena izmed možnosti za hitrejši razvoj Občine Trzin. Katere kulturne dogodke, prireditve in festivale organizira vaše društvo za večjo prepoznavnost občine in kdaj? 2. Kako bi lahko s svojo ponudbo kulturnih prireditev (umetniških, dediščinskih, zabavnih) privabili še več obiskovalcev oz. kulturnih turistov v Trzin? 3. Ali pri organizaciji kulturnih prireditev sodelujete z drugimi društvi, kako in s katerimi? 4. Kaj mislite o kulturnem turizmu v Trzinu (premalo, preveč, v povojih, dokaj razvit)?*

V zaključku naše raziskovalne naloge pa smo strnili naše ugotovitve in spoznanja.

Mengeška c. 7/B, 1236 Trzin, Slovenija
tel.: +386 1 564 45 52
telefaks: +386 1 564 17 66

ME IN PRIIMEK: _____ Razred: _____ Datum: _____

KULTURNI DAN »PO POTI KULTURNE DEDIŠČINE«

Danes bomo spoznavali kulturno, zgodovinsko in naravno dediščino Trzina. Pozorno opazuj, poslušaj in odgovori na zastavljena vprašanja.

Na fotografiji (N. Slatner) je zgradba, ki leži v bližini OŠ Trzin. Kako se imenuje?

V CIH-u je knjižnica, ki se imenuje po znanem Trzincu. Zapiši njegovo ime in priimek.

Dvorana v Centru Ivana Hribarja se imenuje po Marjanci Ručigaj. Zakaj? _____

Pred CIH-om stoji spomenik. Kako se imenuje in kdo ga je ustvaril? _____

V bližini CIH-a je postavljen pano SRCE SLOVENIJE – CENTER IVANA HRIBARJA.

Preberi, kaj piše na njem in poišči angleške izraze za:

- kulturno in turistično središče Trzina _____

- rodoljub _____, - gospodarstvenik _____, - prevajalec, _____

- politik _____, - župan _____, - vodovod _____, - elektrarna _____

_____, - ustanovitelj _____, - Zmajski most _____

V **kulturno dediščino** kraja sodijo: cerkvena občestna znamenja, spominske plošče, cerkev Sv. Florijana, stare trzinske hiše, hišna imena in arhitektura starega dela Trzina ter grad Jablje.

Kje v Trzinu se nahajajo **obcestna znamenja** in kako se imenujejo? Naštej vsaj 3:

1. _____
2. _____
3. _____

V Trzinu je nekaj **spominskih plošč**. Kje se nahajajo? Spominska plošča padlim v boju za Slovenijo _____, Spomenik žrtvam NOB _____

Spominska plošča Tinetu Kmetiču _____,

Poboj zavednih političnih delancev pred Jefačn'kovo domačijo leta 1944 _____

Mengeška c. 7/B, 1236 Trzin, Slovenija
tel.: +386 1 564 45 52
telefaks: +386 1 564 17 66

Na sliki vidiš **župnijsko cerkev v Trzinu**.

Kako se imenuje? _____

Katerega leta je prva pisna omemba cerkve? _____ . Kot podružnico mengerske

župnije cerkev S. Florijana v knjigi Slava _____ omenja

lanez _____ . V cerkvi je vrsta umetnij naših najbolj znanih

umetnikov. Katerih? Naštej vsaj tri:

1. _____ 2. _____ 3. _____

Na sliki je domačija, v kateri se je rodil Ivan Hribar (1851 – 1941),

nekdanji ljubljanski župan, gospodarstvenik, pisatelj.

Kako se imenuje domačija? _____

V tej prenovljeni domačiji sta Občina Trzin in Medobčinski muzej Kamnik je 11. septembra

2014 odprla dve razstavi. Kako se imenujeta ?

1. _____

2. _____

Katerega leta je prva pisna omemba Trzina? _____

Kdaj je bil Onger prvič poseljen? _____

Prvi vlak v Trzinu leta _____

Kdaj je bilo v Trzinu vojaško letališče? _____

Bitka za osamosvojitve Slovenije je potekala v Trzinu. Kdaj in kje?

Prva šola v Trzinu – letnica _____

Katero je najstarejše društvo v Trzinu? _____

Na sliki je najstarejša hiša v Trzinu.

Kako se imenuje in na kateri cesti se nahaja?

Naštej nekaj starih hišnih imen v Trzinu: Pr' Vesev, Pr' Pav, Pr' Smuk. Naštej vsaj še tri:

Mengeška c. 7/B, 1236 Trzin, Slovenija
tel.: +386 1 564 45 52
telefaks: +386 1 564 17 66

Grad, ki ga vidiš na sliki se imenuje _____ . Kaj veš o gradu?

Dolga leta je grad propadal, nato so ga obnovili. V njem zdaj deluje

V Trzinu je ena **najstarejših uglednih stoletnih slovenskih gostiln** z najdaljšo tradicijo.

Kako se imenuje in kje se nahaja? _____

K dediščini in zanimivosti občine Trzin spada tudi **kulinarika**. Na sliki so jedi, ki so značilne za Trzin in jih uvrščamo med svoje. Poimenuj jih.

Naravna dediščina Trzina so kraški Onger, trzinska mokrišča ter rastlinske in živalske vrste. Naštej jih nekaj. V pomoč so ti slike

